

Valtiovarainministeriön ehdotus valtiontalouden kehyksiksi vuosille 2024—2027

5. Valtiontalous

Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa sen vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Suunnitelma sisältää valtiontaloutta koskevan osan, valtiontalouden kehyspäätöksen. Julkisen talouden suunnitelman tulee perustua valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomaan makrotalouden ja julkisen talouden ennusteeseen.

Valtiovarainministeriö julkaisee ohessa 28.8.2023 valmistelutilanteen mukaisen, valtiovarainministeriön sisäiseen käsittelyyn perustuvan ehdotusluonnoksen julkisen talouden suunnitelmaan sisältyväksi valtiontalouden kehyspäätökseksi vuosille 2024—2027. Luonnoksessa ei ole vielä voitu ottaa huomioon syksyllä 2023 julkaistavaa valtiovarainministeriön talousennustetta, johon lopullinen julkisen talouden suunnitelma ja valtiontalouden kehyspäätös tulevat perustumaan. Luonnos ei myöskään vielä sisällä sitovaa nelivuotista vaalikauden kehystä.

5.1. Valtiontalouden kehysääntö

Pääministeri Orpon hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn. Valtiontalouden kehysjärjestelmä on keskeinen hallituksen finanssipolitiikan ohjauksen väline ja uskottavan talouspolitiikan perusta. Hallitusohjelman kirjauksia ja muita toimenpiteitä toteutetaan vaalikauden kehysten mahdollistamissa rajoissa.

Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaaliseen vaalikauden kokonaiskehykseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun, eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää.

Hallitusohjelmassa on linjattu, että hallitusohjelman mukaisten pysyvien määrärahapäätösten johdosta v. 2027 kehysten piiriin kuuluvat menot ovat 1,5 mrd. euroa pienemmät kuin 23.3.2023 päätetyssä valtiontalouden kehyksessä (vuoden 2024 hintatasossa). Vaalikauden kehyksestä varataan ennakoimattomiin menotarpeisiin asteittain 250 milj. euron tasoon nouseva ns. jakamaton varaus sekä vuosittain 400 milj. euroa lisätalousarvioita varten. Kehysten piiriin liitetään Valtion asuntorahaston ja Maatilatalouden kehittämisrahaston talous siltä osin, kuin talousarvion perusteluissa otetaan kantaa niiden menojen määriin.

Sitova vuodet 2024—2027 kattava vaalikauden kehys tulee sisältymään vaalikauden ensimmäiseen julkisen talouden suunnitelmaan em. periaatteita noudattaen.

5.2. Budjettitalouden menokehitys ja määrärahakehys

Budjettitalouden menojen kehitys 2024—2027

Vuonna 2024 budjettitalouden menojen arvioidaan olevan 87,2 mrd. euroa, joka on 3,7 mrd. euroa enemmän kuin mitä vuodelle 2023 on budjetoitu (ml. ensimmäinen lisätalousarvio). Määrärahatason kasvua vuoteen 2023 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä mm. vuoden 2024 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,9 mrd. euroa) sekä muutokset hyvinvointialueiden valtion

rahoituksessa. Hyvinvointialueille kohdennetaan vuodelle 2024 rahoitusta 3,2 mrd. euroa enemmän kuin mitä on budjetoitu vuodelle 2023, minkä lisäksi tehdään lakisääteinen indeksitarkistus.¹

Vuosina 2025—2027 budjettitalouden määrärahasoaa nostaa mm. varautuminen T&K-menojen lisäpanostuksiin, hyvinvointialueiden menot sekä pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjatut pysyvät menolisäykset mm. perusopetukseen, lapsiperheiden tukemiseen sekä poliisitoimen ja puolustusvoimien resursseihin. Toisaalta menotasoa alentavat hallitusohjelman mukaiset uudistukset ja menosäästöt.

Budjettitalouden menojen arvioidaan olevan kehyskaudella keskimäärin 86,6 mrd. euroa vuoden 2024 hintatasossa. Vuonna 2027 budjetin menojen arvioidaan olevan 86,4 mrd. euroa (vuoden 2024 hintatasossa).

Verrattuna keväällä 2023 laadittuun kehyspäätökseen vuosien 2024—2027 menot vähenevät vuositasolla keskimäärin 1,5 mrd. eurolla. Vähennys aiheutuu pääosin pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisista uudistuksista ja menosäästöistä sekä valtionvelan korkomenojen alenemisesta.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Osa budjettitalouden menoista on kehyksen ulkopuolisia. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjatun kehysäännön mukaan kehyksen ulkopuolelle luokitellaan mm. suhdanneluonteiset menot, valtionvelan korkomenot ja menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Lisäksi Venäjän hyökkäyssodan johdosta Ukrainan tukemiseksi tarkoitettu uusi ja tilapäinen puolustusmateriaali-, siviilimateriaali- ja humanitaarinen apu katetaan kehyksen ulkopuolisena.

Kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan olevan 12,7 mrd. euroa v. 2024, mikä on n. 0,4 mrd. euroa vähemmän kuin mitä vuodelle 2023 on budjetoitu (ml. ensimmäinen lisätalousarvio). Tästä n. 0,3 mrd. euroa selittyy sillä, että edellisen vaalikauden veroperustemuutosten kompensatiot kunnille siirretään teknisesti vaalikauden vaihteessa kehyksen ulkopuolelta kehykseen kuuluviksi.

Kehyksen ulkopuolisten menojen kokonaistaso on kehyskaudella keskimäärin 11,8 mrd. euroa. Kehyksen ulkopuolisia menoja pienentää vuodesta 2025 lähtien se, että voimaan tulevan TE-palvelu-uudistuksen myötä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta siirretään kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen yhteensä n. 440 milj. euroa. Valtionvelan korkomenojen arvioidaan olevan 3,2 mrd. euroa vuodessa v. 2024—2026 ja 3,6 mrd. euroa v. 2027. EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot alenevat asteittain kehyskauden alkuvuosina ja päättyvät vuoteen 2026.

	2023 (TA+LTA)	2024	2025	2026	2027
Suhdanneluonteiset menot	4,9	4,6	3,9	3,8	3,8
Veroperustemuutosten kompensatiot kunnille	0,3	0,0	0,1	0,1	0,1
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1,4	1,4	1,4	1,2	1,3
Korkomenot	2,6	3,2	3,2	3,2	3,6
Finanssisijoitukset	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2
Tekniset läpivirtaukset	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4

¹ Hyvinvointialueille maksettiin vuoden 2023 rahoituksesta 1,9 mrd. euroa jo joulukuussa 2022, mikä pienentää vuoden 2023 vertailulukua.

	2023 (TA+LTA)	2024	2025	2026	2027
Arvonlisäveromäärärahat	2,0	1,8	1,7	1,6	1,6
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	0,6	0,5	0,3	0,1	0,0
Yhteensä	13,2	12,7	11,7	11,3	11,6

Hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakenteelliset tarkistukset

Kevään 2023 teknisessä kehyspäätöksessä siirryttiin vuoden 2024 hinta- ja kustannustasoon, eli sekä kehykseen luettaviin että kehyksen ulkopuolisiin menoihin tehtiin tarvittavat indeksitarkistukset. Tässä valtioneuvoston kehyspäätöksessä on huomioitu hallitusohjelman mukaiset indeksijäädtykset ja -jarrut, mikä alentaa menoja vuodesta 2024 alkaen tekniseen kehyspäätökseen verrattuna. Lisäksi on huomioitu mm. vuoden 2022 tarkentuneet yliopisto- ja ammattikorkeakouluindeksit.

Vaalikauden kehykseen, joka tulee sisältymään hallituksen ensimmäiseen kehyspäätökseen, tehdään hallitusohjelman kehyspäätöksen mukaiset rakenteelliset tarkistukset (esim. ajoituskorjaukset).

Taulukko 6. Valtiontalouden kehykset hallinnonaloittain sekä arvio kehyksen ulkopuolisista menoista vuosina 2024—2027, milj. euroa vuoden 2024 hinta- ja kustannustasossa

	2024 TAE	2025	2026	2027
23. Valtioneuvoston kanslia	239	235	230	223
Kehysmenot	215	211	206	199
Kehyksen ulkopuoliset menot	25	25	25	25
24. Ulkoministeriö	1 282	1 250	1 219	1 215
Kehysmenot	1 188	1 156	1 125	1 121
Kehyksen ulkopuoliset menot	94	94	94	94
25. Oikeusministeriö	1 207	1 198	1 208	1 207
Kehysmenot	1 155	1 146	1 157	1 155
Kehyksen ulkopuoliset menot	52	52	52	52
26. Sisäministeriö	2 481	2 261	1 848	1 907
Kehysmenot	2 162	2 043	1 665	1 674
Kehyksen ulkopuoliset menot	319	218	183	234
27. Puolustusministeriö	6 193	6 148	5 671	5 657
Kehysmenot	5 466	5 417	5 000	4 992
Kehyksen ulkopuoliset menot	727	730	670	664
28. Valtiovarainministeriö	38 152	39 695	40 526	41 386
Kehysmenot	37 582	39 083	39 850	40 618
Kehyksen ulkopuoliset menot	569	612	676	768
29. Opetus- ja kulttuuriministeriö	7 954	7 954	8 002	7 898
Kehysmenot	7 882	7 898	7 957	7 862
Kehyksen ulkopuoliset menot	72	56	44	36
30. Maa- ja metsätalousministeriö	2 636	2 597	2 517	2 573
Kehysmenot	1 686	1 648	1 587	1 614
Kehyksen ulkopuoliset menot	950	949	930	959
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	3 215	3 138	3 089	3 015
Kehysmenot	2 182	2 115	2 073	2 042
Kehyksen ulkopuoliset menot	1 033	1 023	1 015	973
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	4 192	3 460	3 044	2 362
Kehysmenot	3 204	2 670	2 445	1 908
Kehyksen ulkopuoliset menot	988	791	599	454

	2024	2025	2026	2027
	TAE			
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	15 996	15 268	15 123	14 950
Kehysmenot	11 337	11 349	11 307	11 151
Kehyksen ulkopuoliset menot	4 659	3 919	3 815	3 799
35. Ympäristöministeriö	225	233	246	240
Kehysmenot	212	221	233	227
Kehyksen ulkopuoliset menot	12	12	12	12
36. Valtionvelan korot	3 191	3 205	3 214	3 567
Kehysmenot	-	-	-	-
Kehyksen ulkopuoliset menot	3 191	3 205	3 214	3 567
Pääluokat yhteensä	87 153	86 832	86 100	86 362
Hallinnonalojen kehysmenot yhteensä¹	74 446	75 132	74 761	74 713
Kehyksen ulkopuoliset menot yhteensä	12 707	11 700	11 340	11 648

¹⁾ Pääluokat 21 ja 22 sisältyvät loppusummaan.

5.3. Budjettitalouden linjaukset 2024—2027

Tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus

Vuoden 2024 T&K-rahoituksen lisäykset on huomioitu vuoden 2024 talousarvioesityksen ja vuosien 2024—2027 julkisen talouden suunnitelman laadinnassa. Rahoituslain mukainen lisäys on valtiovarainministeriön kevään ennusteen mukaan n. 260 milj. euroa. Lisärahoitusta on kohdennettu erityisesti yritysten T&K-toiminnan tukemiseen ja EU-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen (ks. tarkemmin erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalakohtaiset kuvaukset kehyskauden lisäpanostuksista).

Valtion T&K-rahoituksen tulee rahoituslain ja kevään talousennusteen mukaan olla v. 2025 2,9 mrd. euroa, v. 2026 3,2 mrd. euroa ja v. 2027 3,4 mrd. euroa. Rahoituslain mukaisiin vuosien 2025—2027 lisäyksiin on varauduttu kehysvarauksella eli niitä ei ole kohdennettu hallinnonaloittain tai momenteittain tässä kehyspäätöksessä. Vuosien 2025—2027 T&K-rahoituksen kohdentamisesta linjataan myöhemmin tulevien talousarvioiden ja julkisen talouden suunnitelmien yhteydessä.

Lisäksi verotuloarvioissa on huomioitu tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennykset.

Hallitusohjelman mukaiset säästöt ja määrärahalisäykset

Hallitusohjelma (liite B) sisältää toimet, joilla tavoitellaan nettomääräisesti neljän miljardin euron julkisen talouden sopeutusta vuoden 2027 tasolla. Kokonaisuus sisältää säästöjen lisäksi menolisäyksiä, sekä myös tuloja lisääviä toimia.

Vuosien 2024—2027 kehyspäätöksessä on huomioitu hallitusohjelman em. liitteessä linjatut säästöt ja menolisäykset siltä osin kun vaikutus kohdentuu valtion budjettitalouteen. Joiltain osin toimenpiteiden vaikutusarviot ovat tarkentuneet hallitusohjelman valmistumisen jälkeen, ja myös kohdentuminen eri julkisen talouden sektoreiden välillä on täsmentynyt. Arviot tulevat budjetti- ja kehysvalmistelun sekä hallituksen esitysten valmistelun myötä edelleen tarkentumaan, mutta hallitusohjelman liitteessä linjatusta talouden kokonaisuudesta pidetään kiinni.

Edellä mainitut hallitusohjelman menolinjaukset tuottavat nettomääräisesti n. 0,8 mrd. euron säästövaikutuksen valtion budjettitalouteen v. 2024. Kehyskauden lopulla v. 2027 hallitusohjelman menopäätösten vaikutus on reilut 2 mrd. euroa vuoden 2024 hintatasossa, mutta indeksisäästöjen nimellinen vaikutus huomioon otettuna vaikutus on 2,5 mrd. euroa.

Toimia kuvataan tarkemmin hallinnonalakohtaisissa teksteissä luvussa 5.3.1. Hallinnon osioon sisältyvää toimintamenosäästöä ja tuottavuusohjelmia tarkastellaan erillisessä tekstissä.

Indeksisidonnaiset kokonaisuudet sisältävät indeksikorotusten jäädytyksiä sekä niiden tekemistä osittaisina. Kansaneläkeindeksiin tai kuluttajahintaindeksiin sidottuihin etuuksiin (pl. toimeentulotuki, eläkkeet, rintamalisät, vammaisetuudet, lääkkeiden vuosiomavastuu) ei tehdä indeksikorotuksia vuosina 2024—2027. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään vuosina 2024—2027 yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö, kuten myös valtion rahoitukseen evankelis-luterilaiselle kirkolle sekä avustuksiin kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan.

Hallitusohjelman mukaiset valtion budjettitalouden määrärahasäästöt ja -lisäykset (netto) vuosina 2024—2027, milj. euroa

	2024	2025	2026	2027
(- = määrärahasäästöä, + = määrärahalisäystä)				
Koulutus ja osaaminen	6	44	61	28
Sosiaali- ja terveyspalvelut	-156	-178	-246	-430
Sosiaaliturva ja -etuudet	-169	-478	-523	-588
Indeksisidonnaiset kokonaisuudet (vaikutus vuoden 2024 hintatasossa)	-179	-178	-178	-178
Maa- ja metsätalous, ympäristö	-13	-44	-70	-68
Elinkeinoelämä, liikenne ja asuminen	-209	-274	-370	-421
Maanpuolustus, yleinen turvallisuus, maahanmuutto ja kehitysyhteistyö	-29	-30	-121	-192
Hallinto	-10	-103	-153	-274
Yhteensä	-759	-1 241	-1 600	-2 124

Valtionhallinnon toimintamenosäästöt ja tuottavuusohjelmat

Hallitus toteuttaa valtionhallinnon tuottavuusohjelman, jolla tavoitellaan n. 240 milj. euron säästöä vuoden 2027 tasolla. Tuottavuusohjelman toimeenpanossa hyödynnetään erityisesti digitalisaation tuomia mahdollisuuksia tehostaa julkisen sektorin toimintaa esimerkiksi tekemällä digitaalisesta viranomaisviestinnästä ensisijainen viranomaisviestinnän kanava. Osana tuottavuusohjelmaa käynnistetään julkisen sektorin tilaohjelma, jonka tavoitteena on mm. tehostaa julkisen sektorin tilakustannuksia. Tilaohjelman tavoitteet päivitetään vastaamaan koronaviruspandemian jälkeistä työn murrostilaa palveluiden saatavuutta vaarantamatta.

Edellä mainitut kokonaisuudet kattavat osan tavoitellusta n. 240 milj. euron säästöstä ja jäljelle jäävä osa katetaan yleisen tuottavuusohjelman toimeenpanolla. Hallitus päättää myöhemmin tuottavuusohjelman toimeenpanon yksityiskohdista ja säästöt allokoidaan toimeenpanon perusteella virastojen toimintamomenteille tulevilla kehys- ja talousarvioesityksissä.

Valtion tuottavuusohjelman säästöt pääluokittain, milj. euroa

Päälukokka	2024	2025	2026	2027
Tasavallan presidentin kanslia	0	0	0,3	0,5
Valtioneuvoston kanslia	0	0	3	10
Oikeusministeriö	0	7	8	18
Sisäministeriö	0	10	12	15
Puolustusministeriö	0	0,8	0,9	0,9
Valtiovarainministeriö	0	30	35	58
Opetus- ja kulttuuriministeriö	0	15	17	24
Maa- ja metsätalousministeriö	0	3	9	18

Pääloukka	2024	2025	2026	2027
Liikenne- ja viestintäministeriö	0	8	12	19
Työ- ja elinkeinoministeriö	0	4	9	23
Sosiaali- ja terveysministeriö	0	12	24	48
Ympäristöministeriö	0	1	3	7
Yhteensä	0	90	133	241

5.3.1. Hallinnonalakohtaiset linjaukset

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston kanslian pääloukan määrärahojen taso on vuosien 2024—2027 julkisen talouden suunnitelmassa keskimäärin 230 milj. euroa vuodessa. Valtioneuvoston kanslian toimintamenojen määrärahataso on 154 milj. euroa v. 2024 ja keskimäärin 149 milj. euroa v. 2025—2027.

Valtioneuvoston toimitilas suunnitelman mukaisesti on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston toimitilojen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet valtioneuvoston linnan korttelissa ja valtioneuvostokorttelissa v. 2023—2028. Vuokramenojen kasvu realisoituu myöhemmin rakennushankkeen valmistuessa. Vuosina 2024—2027 valtioneuvoston toimitilojen uudistamisesta aiheutuu välttämättömiä suunnittelu-, muutto- ja kalustekustannuksia, jotka painottuvat rakennushankkeen loppupuolelle.

Keskeisimmät muutokset ja päätökset

Valtioneuvoston kanslialle kohdennetaan rahoitusta mm. Säätytalon peruskorjauksiin liittyviin hankintoihin, tietohallinnon kustannuksiin ja Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen rahoitukseen jäsenvaltiomäärän kasvun johdosta.

Hallitusohjelman mukaisesti poliittisten valtiosihteereiden ja erityisavustajien määrä mitoitetaan uudelleen (vuotuinen määrärahalisäys 2 milj. euroa tekniseen kehyspäätökseen verrattuna) sekä ministerien esikuntien sihteerit keskitetään valtioneuvoston kansliaan. Puoluetuen tasoa alennetaan 1,1 milj. eurolla. Valtioneuvoston kanslian pääloukkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2026 alkaen toimintameno säästö.

Ulkoministeriön hallinnonala

Ulkoministeriön pääloukan määrärahat ovat kehyskaudella vuosittain n. 1,2 mrd. euroa. Kehyskauden lopulla pääloukan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 23 %, kriisinhallinnan 6 %, kehitysyhteistyön 61 % ja muiden menojen 10 %. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi.

Ulkoministeriön toimintamenoihin osoitetaan n. 255 milj. euroa vuosittain. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon sekä tehokkaaseen kahden- ja monenväliseen diplomatiaan ja viestintään. Hallitusohjelman mukaisesti päätöksiä edustustoverkon mitoitukselta tehdään suunnitelmallisesti pitkällä aikavälillä. Suomi toimii Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajana v. 2025 ja Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana v. 2026. Lisäksi Suomi on ehdolla Yhdistyneitten Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvostoon kaudelle 2029—2030.

Sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahat ovat ulkoministeriön pääloukassa kehyskaudella 53 milj. euroa vuodessa. Määrärahoissa on otettu huomioon ne operatiot, joihin Suomi on kehyskaudella

osallistumassa. Siviilikriisinhallinnan määrärahat ovat kehyskaudella n. 19 milj. euroa vuodessa. Rauhanvälitykseen osoitetaan yhteensä 3,9 milj. euroa vuodessa.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Suomi on ollut sitoutunut YK-suosituksen mukaiseen kehitysrahoituksen 0,7 prosentin bruttokansantulotasoon, vaikka tavoitteeseen ei ole päästy. Vallitsevassa taloustilanteessa kehitysyhteistyöhön kohdistetaan hallituskaudella säästöjä, jotka toteutetaan asteittain ottaen huomioon tehdyt sitoumukset. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoja alennetaan 118 milj. euroa v. 2024, 158 milj. euroa v. 2025, 231 milj. euroa v. 2026 ja 283 milj. euroa v. 2027. Määrärahat laskevat kehyskauden aikana 629 milj. eurosta 601 milj. euroon. Laina- ja sijoitusmuotoisen kehitysyhteistyön rahoitusta alennetaan 60 milj. eurolla vuositasolla, jolloin vuosittainen määrärahataso on n. 70 milj. euroa.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Uudelle Tuki Ukrainalle -momentille osoitetaan yhteensä 58 milj. euroa vuosittain, josta 38 milj. euroa vuosittain on siirtoa varsinaisesta kehitysyhteistyöstä.

Kehyskauden lopussa kehitysyhteistyömäärärahojen osuuden bruttokansantulosta arvioidaan olevan 0,37 %.

Osana julkisen talouden sopeutustoimia Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön osoitettavia määrärahoja alennetaan 1,4 milj. eurolla. Vuotuiset määrärahat ovat tämän jälkeen 1,6 milj. euroa.

Oikeusministeriön hallinnonala

Oikeusministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella vuosittain n. 1,2 mrd. euroa, josta vaalimenot ovat n. 4—48 milj. euroa riippuen eri vuosina järjestettävistä vaaleista. Pääluokan määrärahataso muodostuu enimmiltä osin oikeudenhoidon toimintamenoista, joiden osuus on kehyskaudella keskimäärin 82 %. Oikeusministeriön pääluokan määrärahoista tuomioistuimien osuus on 30 %, rangaistusten täytäntöönpanon 24 %, oikeuspalveluiden 15 %, ministeriön ja hallinnon 15 %, maksuhäiriöiden, ulosoton ja konkurssivalvonnan 9 %, syyttäjien 5 % ja vaalimenojen 2 %.

Visiona on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntea kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

Kehyskaudella oikeudenhoidon toimijoiden rahoituspohjaa vahvistavat kevään 2023 teknisen menokehityksen lisäykset, jotka ovat 30 milj. euroa v. 2024, 40 milj. euroa v. 2025, 55 milj. euroa v. 2026 ja 50 milj. euroa vuodesta 2027 lukien.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Hallitusohjelman mukaisesti nuorisorikollisuuden ehkäisyyn kohdennetaan 1 milj. euroa. Oikeudenhoidon resursseja vahvistetaan 25 milj. eurolla vuodesta 2025 lukien. Täsmällisemmästä kohdennuksesta eri toimijoille on tarkoitus linjata kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa. Hallitusohjelman mukaiseen kriminaalipolitiikan muutokseen on tehty 12 milj. euron kehysvaraus vuosille 2025—2027.

Oikeusministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintameno säästö.

Sisäministeriön hallinnonala

Sisäministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa v. 2024 n. 2,5 mrd. euroa, josta se alenee n. 1,9 mrd. euroon v. 2027. Kehyskauden lopussa pääluokan määrärahoista 13 % kohdistuu hallintoon, 56 % poliisitoimeen, 18 % Rajavartiolaitoksen toimintaan, 5 % pelastustoimeen ja hätäkeskustoimintaan sekä 8 % maahanmuuton menoihin.

Sisäministeriön hallinnonalan kehystä on korotettu hallitusohjelman mukaisten toimien edellyttämien määrärahatarpeiden sekä hallinnonalan muiden määrärahatarpeiden johdosta. Määrärahakorotusten tarvetta ovat aiheuttaneet hallinnonalan rahoitusvaje suhteessa toiminnan nykyisen tason turvaamiseen, aiemmin saatujen määrärahalisäysten kertaluonteisuus, merkittävät ja välttämättömät investointi- ja kehittämistarpeet, toimitilojen suuri korjausvelka sekä uudet lakisääteiset velvoitteet ja niiden pysyväluonteiset taloudelliset vaikutukset.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Hallitusohjelman mukaisesti poliisin resursseja lisätään portaittain siten, että poliisien määrä on 8 000 vaalikauden lopussa. Tavoitteen mukainen pysyvä lisäys kehyskauden lopussa on 70 milj. euroa.

Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin osoitetaan 4 milj. euron pysyvä määrärahalisäys perusvuokratason nostoon.

Maahanmuuttoviraston käsittelyaikoja lyhennetään mm. automatisaatiota lisäämällä. Lisäys kehysvuosille 2025—2027 on 21 milj. euroa. Työperäisten lupien jälkivalvontaa tehostetaan ja lisätään automaation käyttöä jälkivalvonnassa, mikä lisää määrärahatarvetta pysyvästi 6,8 milj. euroa. Henkilön säilöönnotto mahdollistetaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden perusteella ja säilöönnoton enimmäiskesto nostetaan 12 kuukauteen nykyisestä 6 kuukaudesta. Tarkoitukseen varataan 6,3 milj. euron pysyvä lisäys. Ulkomaalaislain muutoksella kansainvälinen suojelu muutetaan luonteeltaan väliaikaiseksi ja kansainvälisen suojelun lupien pituus lyhennetään EU-oikeuden mahdollistamaan minimiin, mikä lisää määrärahatarvetta pysyvästi 3 milj. eurolla. Vapaaehtoisen paluun ja maasta poistumisen pakettin toimeenpanoon osoitetaan 2 milj. euron pysyvä lisäys.

Hallitusohjelman mukaiset toimet maahanmuuton ja vastaanoton kokonaisuuteen, joista merkittävimmät on todettu yllä, vähentävät vastaanoton menojen määrärahatarvetta n. 44 milj. euroa ja vastaanoton asiakkaille maksettavien tukien määrärahan tarvetta n. 15 milj. euroa kehyskauden lopulla. Toimiin lukeutuu myös kiintiöpakolaismäärän alentaminen hallitusohjelman mukaisesti 500 henkilöön.

Maahanmuuttoa koskevien määrärahojen tarvetta on nostanut tilapäisen suojelun henkilöiden jääminen ennakoitua suuremmissa määrin vastaanoton piiriin.

Sisäministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintamenoosäästö.

Puolustusministeriön hallinnonala

Puolustusministeriön hallinnonalan määrärahataso on 6,2 mrd. euroa v. 2024 ja se laskee n. 535 milj. eurolla 5,7 mrd. euroon v. 2027. Muutos aiheutuu pääosin F-35-hankkeen rahoituksen ja puolustusmateriaalihankintojen vuosittaisista tasovaihteluista.

Turvallisuusympäristön muutoksen mukainen määrärahatason korotus sisältyy Puolustusvoimien toimintamenoihin ja Puolustusmateriaalihankintoihin. Kehys sisältää 493 milj. euroa Ukrainaan

luovutetun materiaalituen korvaushankintojen rahoitusta (sis. LTA IV 2022 ja LTA 2023). Kehyksen piiriin kuuluvat määrärahat sisältävät v. 2025—2027 hävittäjähankkeen rahoitusta yhteensä 4,4 mrd. euroa ja Laivue 2020 -hankkeen rahoitusta yhteensä 266 milj. euroa. Kehyskaudella meri- ja ilmapuolustuksen pääjärjestelmien hankkeet ovat molemmat toimeenpanovaiheessa ja niillä korvataan Merivoimien vanheneva taistelualuskalusto ja Ilmavoimien Hornet-hävittäjäkaluston suorituskyky.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen taso säilyy nykyisellään kustannustasotarkistuksella korjattuna n. 65 milj. eurossa. Käynnissä olevat operaatiot jatkuvat Afganistania lukuun ottamatta osallistumisvahvuuden ollessa vähän yli 400 henkeä. Suurimmat operaatiot ovat Libanon, Irak ja Kosovo.

Puolustusvoimien toimintamenojen (pl. henkilöstömenot), puolustusmateriaalihankintojen ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen määrärahoihin (pl. henkilöstömenot) tehdään vuosittain vakiintuneen käytännön mukaiset kustannustasotarkistukset sekä hävittäjähankintaan sopimuksen mukaiset indeksikorjaukset ja ostovoimatarkistukset sen vuosittain sitomatta olevaan tilausvaltuuden osaan sekä muuhun käytettävissä olevaan monitoimihävittäjähankinnan siirtomäärärahaan.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti kehyksiin sisältyy pysyvä 50 milj. euron tasokorotus Puolustusvoimien toimintamenojen lisätarpeisiin.

Puolustusministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintamenoisäästö.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Valtiovarainministeriön pääluokan vuotuinen määrärahataso kasvaa kehyskauden aikana 38,2 mrd. eurosta 41,4 mrd. euroon. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus on kehyskaudella 24—25 mrd. euroa eli keskimäärin 62 % pääluokan menoista. Kuntien tukemiseen kohdennetaan 3,5 mrd. euroa v. 2024 ja 4,4—4,6 mrd. euroa vuosina 2025—2027 eli keskimäärin 11 % pääluokan menoista.

Verohallinnon toimintamenot ovat vuosittain 422—423 milj. euroa. Lisäksi positiivisen luottotietorekisterin toteutukseen ja kansallisen tulorekisterin toimintaan osoitetaan 35—41 milj. euroa vuosittain. Tullin toimintamenot alenevat kehyskaudella 203 milj. eurosta 186 milj. euroon. Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen on tarkoitus valmistua kehyskaudella ja investointirahoituksen poistuminen pienentää toimintamenoja kehyskauden lopussa.

Valtiokonttorin toimintamenoihin osoitetaan kehyskaudella vuosittain n. 35 milj. euroa. Tilastokeskuksen toimintamenot ovat kehyskaudella n. 54 milj. euroa vuosittain. Tilastokeskuksen ja VATT:n datahuonepilotti päättyy vuoden 2025 lopussa. Digi- ja väestötietoviraston (DVV) oikeusturvaohjelmaa rahoitetaan tuottavuusmäärärahalla vuosina 2024—2025 yhteensä 8,1 milj. eurolla. Kehyskauden lopulla DVV:n toimintamenoihin osoitetaan n. 53 milj. euroa vuosittain.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan 2,6 mrd. euroa v. 2024 ja 3,6 mrd. euroa v. 2027. Rahoituksen tasoa nostaa v. 2025 voimaan tuleva TE-palvelu-uudistus, johon liittyen kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen siirretään määrärahoja työ- ja elinkeinoministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokista. Valtionosuuden taso alenee suhteessa tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan 111 milj. euroa v. 2024, 149 milj. euroa v. 2025, 115 milj. euroa v. 2026 ja 121 milj.

euroa v. 2027, mikä johtuu suurelta osin kuntien verotuskustannusten alenemisen huomioimisesta sote-siirtolaskelmassa.

Eläkkeiden ja vahingonkorvausten määrärahataso valtiovarainministeriön pääluokassa on vuosittain 6,0 mrd. euroa, josta vahingonkorvaukset ovat 40 milj. euroa. Vuoteen 2023 asti maksetuista eläkkeistä 40 % katetaan valtion eläkerahastosta tehtävällä tuloutuksella. Vuodesta 2024 alkaen tuloutus kasvaa asteittain yhdellä prosenttiyksiköllä vuodessa, kunnes se on 45 % vuodesta 2028 lähtien.

Suomen EU-jäsenmaksun ennakoidaan nousevan kehyskauden alun n. 2,3 mrd. eurosta 3,1 mrd. euroon v. 2027. Suomen EU-jäsenmaksun maksun suuruuteen liittyy epävarmuutta: Euroopan komission antaman ehdotuksen EU:n monivuotisen rahoituskehysten tarkistamiseksi (ns. väliarvio) käsittely on kesken. Rahoituskehysten tason nostamiseen liittyy paineita johtuen mm. meneillään olevista kriiseistä (mm. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa), elpymisvälineen korkomenoista sekä EU:n hallintomenoista.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Valtiovarainministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintameno säästö ja lisäksi valtionhallinnon keskitetyn tuottavuusrahan tasoa alennetaan pysyvästi ja valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmomentti lakkautetaan.

Verohallinnolle osoitetaan eduskunnan tekemiin uusiin veromuutoksiin perustuen n. 3 milj. euroa vuodelle 2024 ja pysyvästi n. 2 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien.

Valtiokonttorille kohdennetaan kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietopalveluun runsaat 1 milj. euroa vuodelle 2024 ja pysyvästi lähes 1 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen ehdotetaan alla kuvattuja toimia, joiden perusteella rahoitus laskee vuoden 2024 tasossa suhteessa tekniseen kehykseen 105,5 milj. euroa v. 2024, 139 milj. euroa v. 2025, 214,8 milj. euroa v. 2026 ja 340,9 milj. euroa v. 2027.

Lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy perustasolla lyhyt- ja psykoterapiaan ja muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin turvataan lainsäädännöllä, johon ehdotetaan 35 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen.

Iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoitus pidetään 0,65 tasolla hallituskauden ajan. Määrärahatasoon kohdentuu siten 89 milj. euron vähennys vuodesta 2024 alkaen. Lisäksi henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen huomioidaan 30 milj. euron vähennyksenä vuodesta 2025 alkaen.

Hoitotakuu pidetään henkilöstöpulan vuoksi 14 vuorokaudessa. Tämä vähentää rahoitusta 5 milj. euroa v. 2024 ja 30 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen.

Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja lasketaan 25 vuodesta 23 vuoteen. Tähän perustuen ehdotetaan 12 milj. euron vähennys vuodelle 2024 ja 24 milj. euron vähennys vuodesta 2025 alkaen.

Vammaispalvelulain voimaantuloa siirretään ja lakia tarkennetaan, mikä tuo säästöä valtiontalouteen suhteessa tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Vammaispalvelulain kustannuksiin osoitetaan näin ollen lisäystä vain 25 milj. euroa vuodelle 2024, 67,6 milj. euroa vuodelle 2025, 64,5 milj. euroa vuodelle 2026 ja 64,1 milj. euroa vuodelle 2027.

Terveydenhuollon päivystysten porrastamiseen ja palveluverkkoratkaisuihin perustuen tehdään 50 milj. euron vähennys vuodelle 2026 ja 75 milj. euron vähennys vuodelle 2027. Lisäksi erikoissairaanhoidon

työnjakoa koskevien säädösten uudistamiseen perustuen rahoitusta vähennetään 10 milj. euroa vuodelta 2025 ja 25 milj. euroa vuodesta 2026 alkaen. Vaikuttavuuden kehittämiseen palvelujärjestelmässä sekä vaikuttavien menetelmien kansallisen valinnan periaatteista säätämiseen perustuen tehdään 58 milj. euron vähennystä v. 2027.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten hallinnollista työtä vähennetään, minkä perusteella rahoitusta alennetaan 10 milj. euroa vuodelta 2025, 15 milj. euroa vuodelta 2026 ja 20 milj. euroa vuodelta 2027.

Lääkkeenmääräämiskoulutettujen hoitajien reseptinmääräämiskäytäntöjä laajennetaan etä- ja puhelinvastaanoitoille, mikä huomioidaan 5 milj. euron vähennyksenä vuodesta 2027. Terveystarkastuksia toteutetaan yhä enemmän digitalisaation ja sähköisten palvelujen avulla sekä vaikuttavuutta lisäten. Tähän perustuen tehdään 30 milj. euron vähennys vuodesta 2027 alkaen.

Terveydenhuollon asiakasmaksuja korotetaan, mikä huomioidaan 50 milj. euron vähennyksenä vuodesta 2025 alkaen.

Keliakiorraus palautetaan alaikäisiä ja alemman tulotason aikuisia painottaen. Etuuden myöntäminen vaikuttaa myös hyvinvointialueiden tehtäviin, mikä huomioidaan 1 milj. euron lisäyksellä vuodesta 2025 alkaen.

Digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden lainsäädännön arvioidaan vähentävän hyvinvointialueiden rahoitusta 2,7 milj. euroa v. 2026 ja 5,4 milj. euroa v. 2027.

Tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturvan varmistamiseen osoitetaan 0,66 milj. euroa vuodelle 2024 ja 0,35 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen.

Hallitus on lisäksi päättänyt hallituskaudella toteutettavista hyvinvointialueiden rahoitusmallin muutoksista siten, että vähennys olisi 65 milj. euroa vuodelle 2027. Uudistuksen täsmällistä toteuttamistapaa ei ole vielä linjattu.

Ns. sote-siirtolaskelma on huomioitu sekä hyvinvointialueiden rahoituksessa että kuntien peruspalvelujen valtionosuuksissa kuntien vuoden 2022 tilinpäätösarvotietojen mukaisesti, kuten teknisessä julkisen talouden suunnitelmassa. Laskelmat ja niihin liittyvät siirrot päivitetään kehys- ja talousarviovalmistelun aikana kuntien lopullisten tilinpäätöstietojen ja verotuksen valmistumista koskevien tietojen perusteella.

Kuntien verotuskustannusten alenemisen huomioiminen osana sote-uudistukseen liittyviä vähennyksiä vähentää kuntien valtionosuutta 94 milj. euroa vuosina 2024 ja 2025 ja 62 milj. euroa vuodesta 2026 lähtien suhteessa tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan.

Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden mitoituksessa otetaan huomioon vuodesta 2025 lähtien maahanmuuttajaaitien aseman parantamiseen kohdennettava 4,9 milj. euron lisäys osana kotoutumispalveluiden kokonaisuudistusta ja 0,5 milj. euron lisäys ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen. Kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta työpaikoilla vahvistetaan ja siihen osoitetaan 2 milj. euroa vuodesta 2027 lähtien. Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutuksen kokonaisuudistukseen liittyen valtionosuutta vähennetään 7,5 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö, joka alentaa valtionosuutta vuoden 2024 tasossa 24

milj. euroa ja nimellisesti n. 111 milj. euroa vuoden 2027 tasolla. Peruspalvelujen valtionosuuden tasoon vuodesta 2025 lähtien vaikuttaa lisäksi työllisyysmäärärahojen alentaminen 37 milj. eurolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella keskimäärin n. 8,0 mrd. euroa. Määrärahoista n. 890 milj. euroa osoitetaan varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, n. 1,4 mrd. euroa toisen asteen koulutukseen, n. 3,7 mrd. euroa korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, n. 820 milj. euroa opintotukeen, n. 560 milj. euroa taiteeseen ja kulttuuriin sekä n. 230 milj. euroa liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön.

Rahapelituotoilla rahoitettavien toimintojen menot siirretään yleiskatteelliseen budjettirahoitukseen vuodesta 2024 lukien. Sitä koskevat muutokset opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan momenttirakenteeseen sisältyvät julkisen talouden suunnitelmaan.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sen hallinnonalan virastojen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja sivistyshallinnon vaikuttavuuden vahvistamiseksi ministeriö on käynnistänyt Sivistyshallinto 2030 kehittämishankkeen, jonka toimeenpano ajoittuu vuosille 2023—2026. Virastorakennetta kehitetään hallitusohjelman linjausten perusteella. Sivistyshallinnon talouden kokonaisuuden hahmottamiseksi ja läpinäkyvyyden vahvistamiseksi virastojen toimintamenomomentit on sisällytetty samaan talousarvion lukuun.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintamenoa. Hallitusohjelman mukaisesti myös valtionavustusten tasoa alennetaan asteittain 10 milj. euroa v. 2024, 25 milj. euroa v. 2025, 50 milj. euroa v. 2026 ja 125 milj. euroa vuodesta 2027 lukien.

Perusopetusta vahvistetaan yhteensä 50 milj. eurolla v. 2024, 100 milj. eurolla v. 2025, 150 milj. eurolla v. 2026 ja 200 milj. eurolla vuodesta 2027 lukien. Vuonna 2024 lisäys kohdennetaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoituksen avustusten vakiinnuttamiseen ja vuodesta 2025 lähtien jatkovalmistelun perusteella myös peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Lisäksi valmistavan opetuksen rahoitus laajennetaan enintään kaksivuotiseksi ja tarkoitukseen kohdennetaan 3,5 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen. Myös oppivelvollisille suunnattua nivelvaiheen koulutusta lisätään kaksinkertaistamalla kansanopistojen Opistovuosi-koulutuksen aloituspaikkojen määrä, johon osoitetaan 3 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen. Vapaan sivistystyön valtion rahoitusta alennetaan 25 milj. eurolla vuodesta 2024 alkaen korottamalla opiskelijamaksuja.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen rahoitusmalleja uudistetaan kannustamaan laadukkaan ja tarkoituksenmukaisen koulutuksen järjestämiseen kustannustehokkaasti ja siten, että koulutuksen saavutettavuus voidaan turvata maan eri osissa. Hallitus vahvistaa oppimisen tukea ja opinto-ohjausta ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa mukaan lukien tutkintoon valmentava koulutus (TUV). Tarkoitukseen osoitetaan lisärahoitusta 10 milj. euroa v. 2024 ja 20 milj. euroa vuodesta 2025 lukien. Tavoitteena on nivelvaiheesta toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ulottuva selkeä ja saumaton oppimisen tuen järjestelmä.

Korkeakouluissa lisätään jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia ja poistetaan esteitä yksityisen rahoituksen kasvattamiselle. Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 % vuoteen 2030 mennessä mm. käynnistämällä vuoden 2024 kehysriiheen

mennessä toimenpidekokonaisuus korkeakoulutuksen tarpeettoman kasautumisen ehkäisemiseksi. Vuosina 2024—2027 toteutetaan tutkijankoulutuspilotti, johon osoitetaan yhteensä 90 milj. euroa.

Julkista taloutta vahvistavina toimina yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen koulutustarjonnan säädeltyjä enimmäismaksuja ja EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismäärää nostetaan. Vastaavasti vähennetään korkeakoulujen valtionrahoitusta asteittain siten, että vuodesta 2028 alkaen vähennys on yhteensä 35 milj. euroa. Lisäksi ammattikorkeakoulujen valtionrahoituksesta vähennetään vuodesta 2024 alkaen 12 milj. euroa sote-harjoittelukorvausten siirtona. Psykoterapeuttikoulutukseen lisätään 2 milj. euroa vuodelle 2025, 5 milj. euroa vuodelle 2026 ja vuodesta 2027 lähtien 10 milj. euroa.

Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus nousee n. 460 milj. euroon kehyskaudella. Lisärahoituksesta suunnataan lippulaivoihin 30 milj. euroa, tutkitun tiedon vaikuttavuuteen 10 milj. euroa ja kansalliseen tutkimusinfrastruktuuriin 5 milj. euroa.

Opintorahan indeksikorotukset jäädytetään vuosiksi 2024—2027, mikä vähentää määrärahatarvetta nimellisesti arviolta 50 milj. euroa vuoden 2027 tasolla. Opintorahan huoltajakorotuksen nostoon osoitetaan 5 milj. euroa. Opiskelijoiden yleisen asumistuen rinnalle selvitetään ja kehitetään yhteisasumista suosiva ja taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto. Lisäksi hallitus käynnistää opintotuen kokonaisuudistuksen.

Hallitus laatii kulttuuripoliittisen selonteon. Selonteon yhteydessä hallitus toteuttaa poikkihallinnollisen luovien alojen kasvustrategian. Lisäksi e-kirjojen lainauskorvaus toteutetaan ja taiteen perusopetusta koskeva lainsäädäntö uudistetaan.

Liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanoa jatketaan ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen varataan vuosittain 20 milj. euroa.

Hallitus laatii laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Ohjelmalle ei varata lisärahoitusta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 2,6 mrd. euroa vuosittain. Määrärahoista maaseudun kehittämisen osuus on 17 %, maa- ja elintarviketalouden osuus 69 %, luonnonvaratalouden 7 % ja muiden pääluokan lukujen osuus 7 %. Pääosa eli n. 90 % maaseudun kehittämisen sekä maa- ja elintarviketalouden määrärahoista liittyy vuoden 2023 alusta käyttöön otettuun Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon. CAP-suunnitelman päätavoitteita ovat aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus sekä uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Kehyspäätöksessä EU:n ja kansalliset määrärahat on kohdennettu CAP-suunnitelman rahoitussuunnitelman ja maksatusten arvioitua etenemistä vastaavasti ottaen huomioon hallitusohjelman sopeuttamistoimet.

Maaseudun kehittämisen määrärahoilla rahoitettavien toimenpiteiden tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestävällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Maaseudun kehittämisen määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin n. 440,8 milj. euroa vuodessa.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahoihin huolehditaan kokonaiskestävästä ruokajärjestelmän huoltovarmuudesta, parannetaan biotaloutta ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävästä ja

kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Maa- ja elintarviketalouden määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin reilut 1,7 mrd. euroa vuodessa.

Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Kala-, riista-, metsä- ja vesitalouteen sekä yleisiin luonnonvara-asioihin osoitetuilla määrärahoilla turvataan huoltovarmuutta, korvataan uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä, luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuvalla kilpailukykyiselle yritystoiminnalle, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla. Luonnonvaratalouden määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin n. 170,5 milj. euroa vuodessa.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamisen määrärahat hallinnonalalla ovat keskimäärin n. 7,4 milj. euroa vuodessa.

Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa sekä turvaavat omistusta ja kansallista vakuusjärjestelmää. Maanmittauksen ja asunto-osakkeiden kirjaamisen määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin n. 49,8 milj. euroa.

Hallinnonalan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä neuvonta tukee ennakoivasti hallinnon vaikuttavuutta ja elinkeinojen kilpailukykyä. Hallinnon ja tutkimuksen määrärahataso kehyskaudella on keskimäärin n. 133,5 milj. euroa.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Hallitusohjelman toimeenpanoon liittyen on lisätty vuosittain 3,5 milj. euroa nuoren viljelijän aloitustuen vuotuisen yrittäjätulovaatimuksen kevennykseen sekä elintarvikemarkkinatoimiin, kuten maataloustuotteiden kustannusindeksien tilastoinnin parantamiseen ja ruokapaneelin perustamiseen.

Hallitusohjelman mukaisten sopeutustoimenpiteiden vaikutus on 99,1 milj. euroa vuodessa. Toimenpiteet liittyvät valtionhallinnon sekä muiden julkisen sektorin toimijoiden toiminnan tehostamiseen, maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan avustuksiin, alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen, luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen, puuntuotannon kestävyysden turvaamisen tukeen sekä joutoalueiden metsityksen tukeen.

Hallitusohjelman mukaisesti Maatilatalouden kehittämisrahastosta (Makera) maksettavat avustukset siirretään valtiontalouden kehysjärjestelmän piiriin. Vuosina 2025—2027 Makeran avustusten arvioidaan olevan 10—11 milj. euroa vuosittain.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 3,1 mrd. euroa. Määrärahataso laskee vuoden 2024 n. 3,2 mrd. eurosta n. 3,0 mrd. euroon v. 2027. Muutos aiheutuu pääosin hallitusohjelman mukaisista sopeutustoimista.

Pääluokan määrärahoista valtaosa käytetään liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpitoon ja kehittämiseen, joiden osuus on 54 %. Liikenteen ja viestinnän palvelujen osuus on 26 % ja hallinnonalan virastojen toimintamenojen sekä toimialan yhteisten menojen n. 20 %.

Suomen kestävä kasvun suunnitelman (RRP) mukainen rahoitus digiratahankkeen kehitys- ja verifiointivaiheeseen sekä kyberturvallisuuden hankkeisiin päättyy kehyskaudella, mikä alentaa määrärahasoaa pienessä määrin.

Hallinnonalan virastojen toimintamenot ja toimialan yhteiset menot vähenevät vuoteen 2027 mennessä edelliseen kehyspäätökseen verrattuna n. 76 milj. eurolla. Toimintamenoja vähentävät arvonlisäveromenojen kehitys johtuen kehittämishankkeisiin kohdistuvasta säästöstä sekä hallitusohjelman mukainen valtionhallinnon tuottavuusohjelma.

Valtion televisio- ja radorahastoon tehtävään vuotuisen siirtoon on varattu 595,4 milj. euroa. Rahoitus on kehyksen ulkopuolista. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi tarvittava määrä. Hallitusohjelman mukaisesti on tarkoitus perustaa parlamentaarinen työryhmä arvioimaan Yleisradion rahoitusta, suhdetta kaupalliseen mediaan ja Yle-lain muutostarpeita sekä tarkkarajaistamaan Ylen tehtäviä.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintamenoosäästö.

Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenoissa huomioidaan uusien lakisäätelien tehtävien (mm. EU:n digipalveluasetuksen ja datahallintoasetus) toimeenpano, joihin osoitetaan 0,8 milj. euron lisäys. Virastolle osoitetaan myös lisämäärärahaa NIS2-direktiivin toimeenpanoon ja muihin kyberturvallisuuden tehtäviin sekä komission 55-valmiuspaketin mukaisiin viranomaistehtäviin n. 1,4 milj. euroa vuodessa kehyskauden lopulla.

Hallitusohjelman mukaisesti perusväylänpitoon osoitetaan vuosittain 1,285 mrd. euroa. Yksityistieavustusten sekä kävelyn ja pyöräilyn avustusten tasoa vähennetään 5 milj. euroa v. 2024 ja 8 milj. euroa vuodessa vuodesta 2025 alkaen. Avustusten mittaluokka on näin ollen 12,4 milj. euroa v. 2024 ja jatkovuosina 9,4 milj. euroa. Uusien väylähankkeiden rahoitustasoa alennetaan kehyskaudella siten, että vähennys on 100 milj. euroa v. 2024, 170 milj. euroa v. 2025, 200 milj. euroa v. 2026 ja 250 milj. euroa v. 2027. Vähennysten jälkeen kehittämishankkeisiin osoitetaan 317,8 milj. euroa v. 2024, 250,3 milj. euroa v. 2025, 224,1 milj. euroa v. 2026 ja 216,5 milj. euroa v. 2027.

Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti sanomalehtien jakelutukea vähennetään 7,5 milj. euroa vuodessa vuodesta 2026 lähtien. Julkisen liikenteen palvelujen ostojen ja kehittämisen rahoituksesta vähennetään ilmastoperusteinen korotus, jonka vaikutus on 13,3 milj. euroa vuodessa. Julkisen liikenteen rahoitus on 87,4 milj. euroa v. 2024 lähtien.

Päästökauppadirektiivin saaripoikkeuksen käyttöönnoton johdosta Merenkurkun laivaliikenteeseen kohdennetaan 2 milj. euron vuosittainen tuki. Väylämaksujen puolitus jatketaan. Tämä vähentää väylämaksutuloja vuodessa 36 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan määrärahojen kokonaistaso on 4,2 mrd. euroa v. 2024 laskien 2,4 mrd. euroon v. 2027. Muutos johtuu pääosin TE-palvelu-uudistuksesta sekä elpymis- ja palautumisohjelman rahoituksen päättymisestä. Määrärahoissa on huomioitu myös hallitusohjelman mukaiset toimet. Kehyskauden lopussa hallinnon määrärahojen osuus koko pääluokasta on 28 %,

uudistumisen ja vähähiilisyiden 37 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 16 %, yritysten erityisrahoituksen 6 % sekä kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen 13 %.

Hallinnon määrärahat laskevat kehyskaudella 975 milj. eurosta 660 milj. euroon. Uudistumisen ja vähähiilisyiden määrärahat ovat 1,65 mrd. euroa v. 2024 ja laskevat 878 milj. euroon v. 2027. Määrärahatarvetta vähentää elpymis- ja palautumisohjelman päättymisen lisäksi mm. energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen päättymisen v. 2026 sekä uusiutuvan energian tuotantotuen väheneminen.

Valtion tutkimus- ja kehittämismenoja nostetaan asteittain 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisen vuosittainen valtuus nousee 487 milj. euroon v. 2024. Energiatuen valtuus on 14,1 milj. euroa vuosittain kehyskaudella. Uusiutuvan energian tuotantotuen arviomäärärahan taso on 309 milj. euroa v. 2024 alentuen 211 milj. euroon v. 2027 tuulivoiman tukijärjestelmän piiristä poistuvasta kapasiteetista johtuen.

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahat alenevat 996 milj. eurosta 372 milj. euroon. Muutos johtuu pääosin TE-palvelu-uudistuksesta. Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirretään 1.1.2025 alkaen työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Työvoimapalveluiden järjestämisvastuu muodostaa kunnille uuden valtionosuustehtävän, johon kunnille osoitetaan täysimääräinen rahoitus. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan rahoitus siirtyy kunnille siirtyvien tehtävien osalta osaksi kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia. Lisäksi EU:n rakennerahasto-ohjelmien vuotuinen rahoitus alenee kehyskaudella asteittain 644 milj. eurosta v. 2024 323 milj. euroon v. 2027 oikeudenmukaisen siirtymän rahaston rahoituksen vähentyessä.

Yritysten erityisrahoituksen määrärahat ovat 167 milj. euroa v. 2024 ja 142 milj. euroa v. 2027. Ne koostuvat lähinnä vientiluottojen korkotuista ja suojausmenoista sekä Finnvera Oyj:n tappiokorvauksista. Finnveran tappiokorvaukset ovat vuosittain keskimäärin 56 milj. euroa.

Kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen määrärahat alenevat kehyskaudella 401 milj. eurosta 311 milj. euroon. Vuosittaiseen määrärahatarpeeseen vaikuttaa etenkin tilapäistä suojelua saavien henkilöiden siirtyminen kuntalaisiksi ja kotoutumiskorvausten piiriin.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukemisen T&K-rahoituksen valtuutta nostetaan 110 milj. eurolla sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan lainoja 10 milj. eurolla v. 2024—2027. EU-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille osoitetaan määrärahaa vuosittain 40 milj. euroa. Rahoituksella kannustetaan korkeakouluja ja tutkimusorganisaatioita osallistumaan aiempaa laajemmin EU:n T&K-hankkeisiin. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n erityisavustukseen ja yleisavustukseen osoitetaan kehyskaudella yhteensä 79 milj. euron määrärahalisäykset mikroelektroniikan ja kvanttiteknologian Kvanttinova-pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankintaan ja käyttöönottoon sekä yhteensä 70 milj. euron määrärahalisäykset kvanttietokoneen skaalaamiseen kohti 300 kubittia.

Energiatuen vuosittainen valtuus puolitetaan 14,1 milj. euroon hallitusohjelman mukaisesti.

Hallitusohjelman mukaisesti työllisyysmäärärahoja vähennetään 41 milj. eurolla v. 2024 julkisissa työvoima- ja yrityspalveluissa sekä lakkautetaan kokonaan yritysten kehittämispalvelujen rahoitus, mikä vähentää yritysten kehittämishankkeiden tukemisen rahoitusta 13 milj. eurolla vuosittain.

Kotoutumisen edistämisen määrärahoihin kohdistuu useita hallitusohjelman mukaisia muutoksia. Vuosittaisen pakolaiskiintiön lasku 500 henkilöön vähentää valtion korvauksia kotoutumisen edistämisestä 2 milj. eurolla v. 2024 milj. euroa nousten 15 milj. euroon v. 2027. Laskennallisten kotoutumiskorvausten korvausajan lyhentämisen arvioidaan vähentävän menoja 13,5 milj. euroa v. 2027. Lisäksi mm. tulkkauskustannusten korvauksia alennetaan 3,1 milj. eurolla vuodesta 2025 alkaen.

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintamenoja.

Sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonala

Sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalan määrärahataso on kehyskauden alussa v. 2024 n. 16 mrd. euroa ja se laskee kehyskauden lopussa n. 15 mrd. euroon. Edelliseen kehyspäätökseen verrattuna määrärahataso laskee n. 160 milj. euroa kehyskauden alussa ja n. 660 milj. euroa kehyskauden lopussa. Määrärahatason lasku aiheutuu pääasiassa hallitusohjelman mukaisten uudistusten toimeenpanosta.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin n. 33 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen n. 29 %, työttömyysturvaan n. 15 %, sairausvakuutukseen n. 14 %, sosiaali- ja terveydenhuollon tukemiseen n. 2 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen n. 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,4—1,0 % pääluokan määrärahoista. Pääluokan määrärahoista n. 98 % on siirtomenoja ja n. 2 % kulutusmenoja, joista pääosa on hallinnonalan virastojen toimintamenoja. Arviomäärärahojen osuus on n. 93 %.

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnille vuodesta 2025 alkaen. Kunnan rahoitusvastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajenee koskemaan työmarkkinatuen lisäksi peruspäivärahaa ja ansiopäivärahan perusosaa 100 työttömyysetuuspäivästä lukien ja kasvaen työttömyyden pitkittyessä. Työttömyysturvassa on huomioitu uudistuksen mukaisena siirtona kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin yhteensä n. 440 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sosiaaliturvaan tehdään useita määrärahatarvetta pienentäviä uudistuksia, jotka vähentävät valtion menoja n. 1 mrd. eurolla kehyskauden lopussa. Arviossa on huomioitu asumistuki- ja toimeentulotukimenojen kasvu uudistusten seurauksena. Merkittävimpana yksittäisenä säästötoimenpiteenä kansaneläkeindeksiin (KEL) ja kuluttajahintaindeksiin (KHI) sidottujen etuuksien indeksikorotukset jäädytetään vaalikaudeksi pois lukien toimeentulotuki, eläkkeet, rintamalisät, vammaisetuudet ja lääkkeiden kattokorvaus. Tämä vähentää määrärahatarvetta pääluokassa nimellisesti arvioiden n. 400 milj. eurolla kehyskauden lopussa. Jäädystysten lopulliset vaikutukset riippuvat kuluttajahintojen toteutuvasta kehityksestä.

Lapsiperheiden asemaa vahvistetaan perhepaketilla, joka sisältää 26 euron korotuksen alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisään, lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen noston 10 eurolla sekä 4. ja 5. lapsen lapsilisän korotuksen 10 eurolla. Muutosten yhteisvaikutus etuusmenoihin on 54 milj. euroa v. 2024 ja 65 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien.

Yleistä asumistukea kohdennetaan jatkossa tukea eniten tarvitseville ryhmille. Vuoden 2024 aikana asumistuesta poistetaan ansiotulovähennys, asumistuen perusomavastuuta korotetaan ja tasoa tarkistetaan. Myös asumistuen kuntaryhmiä yhtenäistetään. Lisäksi omistusasuntoon ei saa jatkossa asumistukea. Vuoden 2025 alusta lukien asumistuessa tulevat voimaan varallisuusarvio ja yrittäjien tulojen huomioiminen todellisina. Toimeentulotukimenojen kasvu huomioiden asumistuen uudistukset

vähentävät määrärahatarvetta n. 330 milj. eurolla kehyskauden lopulla. Indeksijäädytys huomioiden nimellinen vaikutus nousee n. 100 milj. euroa suuremmaksi.

Toimeentulotuessa toteutetaan edullisemman asunnon etsinnän edistämiseksi perustoimeentulotuen asumismenoihin 5 % omavastuu, minkä vähentää määrärahatarvetta 10 milj. eurolla v. 2024 ja 40 milj. eurolla vuodesta 2025 lukien. Lisäksi toimeentulotuki on tarkoitus uudistaa siten, että se vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä ja selkeyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana perusturvaan kuuluvana etuutena. Uudistus valmisteltaisiin siten, että se vahvistaisi julkista taloutta 70 milj. eurolla. Vaikutus tulisi voimaan asteittain vuodesta 2026 alkaen.

Työttömyysturvassa vuorotteluvapaajärjestelmä sekä aikuiskoulutustuki lakkautetaan 1.8.2024 alkaen. Vuoden 2024 alusta työttömyysturvan omavastuupäivät palautetaan 5:stä 7:ään päivään ja lomakorvausten jaksotus palautetaan. Vuoden 2024 alusta lukien luovutaan työttömyysturvan suojaosista ja lakkautetaan työttömyysturvan lapsikorotukset. Työssäoloehdon pidentäminen 12 kk:een ja tuloperustainen työssäoloehto (euroistaminen) astuvat voimaan 1.1.2024, mutta niiden soveltaminen alkaa 1.9.2024. Lisäksi lisätalousarviomenettelyllä on tarkoitus saattaa voimaan 1.9.2024 alkaen uudistuksia, joilla lakkautetaan työssäoloehdon kertyminen palkkatuetussa työssä, luovutaan työttömyysturvan ikäsidonnoista poikkeussäännöistä ja porrastetaan ansioturva. Asumis- ja toimeentulotukimenojen kasvu huomioiden työttömyysturvan uudistukset vähentävät määrärahatarvetta n. 50 milj. eurolla kehyskauden lopulla, minkä ohella merkittävä osa vaikutuksesta kohdistuu työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitettuun osuuteen. Lisäksi indeksijäädytys vähentää työttömyysturvamenoja nimellisesti n. 190 milj. euroa vuoden 2027 tasolla.

Työttömyysturvassa otetaan v. 2025 käyttöön menettely, jossa työmarkkinatuen kielilisan saaminen edellyttää kielitaidon osoittamista. Tämä vähentää määrärahatarvetta 20 milj. euroa kehyskauden alussa ja 30 milj. euroa kehyskauden lopussa.

Sairausvakuutuksessa säästötoimenpiteenä lasketaan kuntoutusrahan määrä ammatillisen kuntoutuksen ajalta samalle tasolle kuin kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha. Lisäksi lasketaan nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle. Näiden toimien vaikutus sairausvakuutuksessa on vähennystä n. 30 milj. euroa vuositasolla.

Vuoden 2025 alusta perutaan lakimuutos, joka on mahdollistanut 16—29-vuotiaiden ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn ilman sairaus- tai vammadiagnoosia. Tämän vaikutus sairausvakuutuksessa on vähennystä 40 milj. euroa vuositasolla. Lisäksi luovutaan vanhempainrahan ensimmäisen 16 arkipäivän ajalta korotettuna maksettavasta vanhempainrahasta, minkä vaikutus kehyskaudelle on yhteensä 5 milj. euroa vähennystä. Lisäksi indeksijäädytys vähentää valtion rahoittamia päivärahoja nimellisesti yli 60 milj. euroa vuoden 2027 tasolla.

Sairausvakuutuslain muutosta, jonka perusteella on otettu käyttöön lääkevalmisteiden ehdollinen korvattavuus, jatketaan vuoden 2027 loppuun. Tämä laskee määrärahatarvetta 26,8 milj. eurolla vuodesta 2026 alkaen.

Vuoden 2024 alusta lukien lääkekustannusten vuosiomavastuuseen tehdään pysyvä tasomuutos, jolloin vuoden 2023 alussa tekemättä jätetty (n. 7,8 %) vuosiomavastuun indeksikorotus jätetään pysyvästi tekemättä. Muutos lisää valtion menoja lähes 10 milj. eurolla vuodesta 2024 lähtien.

Osana apteekkiuudistusta toteutetaan apteekkitalouden uudistus, jossa lääketaksan ja apteekkiveron tasoja tarkastamalla saavutetaan 30 milj. euron säästövaikutus. Uudistuksen täsmällistä toteuttamistapaa ei ole vielä linjattu.

Hallitusohjelman mukaisesti sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen kohdennetaan 20 milj. euroa v. 2024, 33 milj. euroa v. 2025, 38 milj. euroa v. 2026 ja 40 milj. euroa vuodesta 2027 lukien. Osana tätä kokonaisuutta keliakiakorvaus palautetaan vuodesta 2025 lukien, mikä lisää määrärahatarvetta etuuksiin 9 milj. euroa. Lisäksi hyvinvointialueiden kustannusten arvioidaan kasvavan 1 milj. eurolla vuodessa keliakian diagnosointikustannusten vuoksi. Itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoon osoitetaan vuosittain 0,3 milj. euroa vuosille 2024—2027. Lisäksi ruoka-apujärjestöjen tuen vakinaistamiseen kohdennetaan 3 milj. euroa vuosittain. Siltä osin kuin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden rahoitusta ei ole kohdennettu vielä täsmällisiin toimenpiteisiin, on olemassa kehysvaraus.

Vuonna 2024 voimaan tuleva indeksijäädytys eläkkeensaajan asumistukeen pienentää kansaneläkemomentin määrärahaa nimellisesti n. 17 milj. eurolla kehyskauden lopussa.

Laittomasti maassa olevien oikeus muihin kuin kiireellisiin sosiaali- ja terveystalveluihin sekä sosiaaliturvaan poistuu. Tämän vaikutus on -1 milj. euroa vuositasolla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoihin ehdotetaan korvaushoitolääkitysten kustannusten kasvuun 0,5 milj. euroa ja Vantaan vankilan laajennuksen 0,2 milj. euroa vuosille 2025—2027.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliseen tiedonhallintaan ehdotetaan vuosille 2025—2027 yhteensä n. 53 milj. euron määrärahaa.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintameno säästö. Säästöt koskevat hallinnonalan kaikkia virastoja ja laitoksia ml. Työterveyslaitos ja KELA sekä koulutuskorvauksia.

Säteilyturvakeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan pienydinvoimaloiden (SMR) turvalliseen käyttöönottoon valmistautumiseen sekä ydinennergialain kokonaisuudistukseen 1,65 milj. euroa vuosille 2025—2027.

Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan ehdotetaan lisämäärärahaa palkkausten tarkistuksiin 0,6 milj. euroa ja vuokratkorotusten kompensatioon 0,3 milj. euroa vuosille 2025—2027.

Sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuuden kehittämiseen osoitetaan 8 milj. euron vuotuinen pysyvä määräraha.

Valtion rahoitukseen terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen kohdennetaan 5 milj. euron lisäys vuosille 2025—2027.

Lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitusta nostetaan pysyvästi 0,8 milj. eurolla vuodesta 2025 alkaen, jotta määräraha riittää hintojen noustua erityisesti Kouvolan tukikohdan lento- ja hallinnointitoimintaan. Kouvolan tukikohdan käyttöönoton- ja operatiivisten kustannusten nousun vuoksi ehdotetaan 2,8 milj. euron määrärahaa vuodelle 2024. Lisäksi Pirkkalan tukikohdan rakentamiskustannusten nousun vuoksi ehdotetaan 6,4 milj. euron määrärahaa vuodelle 2024.

Turvakotipalvelujen tuottajien kustannusten nousun huomioimiseen osoitetaan 1 milj. euron tasokorotus vuodesta 2024 alkaen.

Rokotteiden hankintaan kohdennetaan yhteensä 4,4 milj. euron tasokorotus rokotteiden hintojen nousun vuoksi.

Välitä viljelijästä -hankkeen muuttamiseen pysyväksi toimintamalliksi osoitetaan 2 milj. euron tasokorotus.

Avustuksiin yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen tehdään hallitusohjelman mukaisesti valtionavustusten tason vähennys, joka on 50 milj. euroa kehyskauden alussa ja 100 milj. euroa kehyskauden lopussa. Avustusmomentin taso laskee kehyskauden lopussa 282,8 milj. euroon.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Ympäristöministeriön pääluokassa budjettitalouden määrärahojen kokonaistaso nousee kehyskauden alun 225 milj. eurosta 240 milj. euroon v. 2027. Kehyskauden lopussa hallinnonalan määrärahoista 55 % kohdistuu ympäristön- ja luonnonsuojelumenoihin, 16 % asumiseen ja rakentamiseen liittyviin menoihin ja 28 % toimintamenoihin. Lisäksi ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvat valtion budjettitalouden määrärahojen ohella Valtion asuntorahasto ja Öljysuojarahasto, jotka ovat talousarvion ulkopuolisia rahastoja. Hallitusohjelman mukaisesti Valtion asuntorahastosta (VAR) maksettavat avustukset siirretään valtiontalouden kehysjärjestelmän piiriin. Vuosina 2025-2027 asuntorahaston avustusten arvioidaan olevan noin 51 milj. euroa vuosittain. Öljysuojarahaston toiminta päättyy vuoden 2024 lopussa ja uusi talousarvion ulkopuolinen Ympäristövahinkorahasto aloittaa toimintansa v. 2025.

Luonnonsuojelun määrärahoja suunnataan METSO- ja Helmi-ohjelmien toteutukseen sekä EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteisiin. Laajasti tarkasteltuna luonnonsuojelun määrärahojen arvioidaan ympäristöministeriön hallinnonalalla olevan n. 90—91 milj. euroa vuodessa. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitus on kehyskauden lopussa 43,4 milj. euroa, mutta summassa ei ole huomioitu myöhemmin jaettavaa toimintamenoäästöä. Itämeren ja vesien suojelussa jatketaan vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien toimeenpanoa ja panostetaan erityisesti Saaristomeren tilan parantamiseen.

Ympäristövahinkojen ehkäisemiseen ja jälkihoitoon suunnataan kehyskaudella vuosittain 1,8—2,4 milj. euroa, josta Hituran kaivoksen ympäristövahinkojen ehkäisemiseen käytetään n. 1,6 milj. euroa vuodessa. Erilaisiin ympäristömenoihin, kuten ympäristötutkimukseen, ympäristön kunnostamiseen, ympäristötehtävien ja kiertotalouden kehittämiseen osoitetaan 5,8 milj. euroa vuodessa kehyskaudella. Ilmastopaneelin toimintaan ja ilmastohankkeisiin ohjataan vuosittain n. 1,3 milj. euroa.

Suomen ympäristökeskuksen toimintaan suunnataan 27—29 milj. euroa vuodessa. Ympäristöministeriön toimialan järjestöavustuksiin osoitetaan kehyskaudella avustuksia 2,1—2,2 milj. euroa vuodessa ja kansainvälisen yhteistyön menoihin 2,2 milj. euroa vuodessa.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenoihin kohdennetaan 6,2 milj. euroa vuodessa kehyskaudella. Rakennusperinnön hoitoavustuksiin on käytettävissä 1,7 milj. euroa vuosittain.

Valtion asuntorahastosta myönnetään kehyskaudella tukia asuntorakentamiseen. Korkotukilainojen hyväksymisvaltuudesta ja erilaisten takausten enimmäismäärästä päätetään talousarvioesityksen yhteydessä. Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimukseen liittyviin kunnallistekniikka-avustuksiin ja käynnistysavustuksiin ei sisälly rahoitusta kehyskaudelle. Taloudellisissa vaikeuksissa oleville taloyhtiöille voidaan myöntää avustuksia vuosittain 2,6 milj. eurolla. Purkuakordi- ja rajoitusakordivaltuus on yhteensä 8 milj. euroa vuodessa ja purkuavustusvaltuus 5 milj. euroa vuodessa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tutkimus- ja kehittämistoimintaan suunnataan 0,7 milj. euroa vuosittain.

Hallinnonalan määrärahoja kehyskauden aikana kasvattaa erityisesti InvestEU-lainatakausohjelmaan liittyvä kansallinen rahoitusosuus, johon osallistutaan yhteensä 45,7 milj. eurolla vuosien 2025—2027 aikana.

Kuntien ja maakuntien liittojen alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon suunnataan siirtymäkauden ajan rahoitusta 4 milj. euroa vuodessa v. 2024—2026.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Hallitusohjelman mukaisesti vesiensuojelun tehostamisohjelman ja Saaristomeri-ohjelman toteuttamiseen kohdistetaan lisämäärärahoja 6 milj. euroa vuodessa v. 2024 ja 2025, 8 milj. euroa v. 2026 ja 10 milj. euroa v. 2027.

Kuntien ilmastosuunnitelmien laatimisvelvoite poistetaan, mikä vähentää menoja vuosittain n. 2,8 milj. eurolla.

Kehyskauteen sisältyy hallitusohjelman mukainen 47 milj. euron vuosittainen säästö Valtion asuntorahastosta myönnettävään erityisryhmien investointiavustukseen. Säästön jälkeen erityisryhmien investointiavustuksilla tuetaan heikoimpien ryhmien asuntotarjonnan parantamista 43 milj. eurolla vuodessa.

Hallitusohjelman mukaisesti kehyskaudelle sisältyy 2 milj. euron vuosittainen säästö asumisneuvontaan, johon käytettäisiin 2,3 milj. euroa vuodessa kehyskauden aikana. Korjausavustuksiin kohdistetaan 5 milj. euron vuosittainen säästö, minkä jälkeen korjausavustuksiin varataan määrärahoja 7,6—9,6 milj. euroa vuodessa.

Ympäristöministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintamenoisäästö. Säästö sisältyy kokonaislukuihin, ja se jaetaan hallinnonalalla tarkemmin kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa.

5.4. Budjettitalouden tulot

Vuonna 2024 budjettitalouden tulojen arvioidaan olevan 77 mrd. euroa. Verotulojen osuus budjettitalouden varsinaisista tuloista on kehyskaudella keskimäärin 90 prosenttia. Kehyskauden lopulla budjettitalouden tulojen arvioidaan olevan 82,5 mrd. euroa, josta verotulojen osuuden arvioidaan olevan 74,3 mrd. euroa. Verotuloennuste perustuu valtiovarainministeriön kesäkuun ennusteen mukaiseen keskipitkän aikavälin arvioon kokonaistaloudellisesta kehityksestä.

Veroperustemuutokset

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteon ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta.

Hallitusohjelman mukaisesti tehdään indeksitarkistus ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla. Lisäksi työn verotusta kevennetään asteittain painottaen pieni- ja keskituloisia.

Nykyisin 10 prosentin alennettuun arvonlisäverokantaan kuuluvat hyödykkeet sanoma- ja aikakauslehtiä lukuun ottamatta siirretään 14 prosentin verokantaan, mikä kasvattaa verotuloja. Lisäksi verotuloja kasvattavat muun muassa valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan 2 prosenttiyksikön määräaikaisen korotuksen jatko, matkakuluvähennyksen omavastuun korotus, finanssialan

bonusikäntöjen uudistaminen ja ikään perustuvan korotetun työtulovähennyksen uudelleenkohdennus. Lisäksi nikotiinipussit sisällytetään tupakkaverotuksen piiriin, tupakkaveroa kiristetään ja virvoitusjuomaveroa korotetaan. Lisäksi kaivosmineraaliveron tasoa tarkistetaan ja asetetaan toinen veroluokka. Verotuloja kasvattaa myös väkevien alkoholijuomien ja viinien veronkorotukset sekä vinjettimaksun käyttöönotto.

Verotuloja vähentävät kotitalousvähennyksen tilapäisen korotuksen jatkaminen, osakesäästötilin enimmäistalletusmäärän nostaminen sekä maatalouden tasausvarauksen korottaminen. Lisäksi työtulovähennykseen tehdään lapsikorotus. Inkontinenssisuojat, kuukautissuojat ja lasten vaipat siirretään 14 prosentin arvonlisäverokantaan. Lisäksi ajoneuvoveron perusveroa ja oluen verotusta alennetaan. Verotuloja vähentävät myös perintöveron maksuajan pidentäminen sekä väylämaksun puolituksen jatkaminen.

Liikennepolttoaineiden valmisteveroa alennetaan vuoden 2024 alusta kompensoimaan hallitusohjelman mukaisesta jakeluvelvoitteen nousu-urasta syntyvää keskimääräistä polttoaineiden hinnannousua kehyskaudella. Lisäksi polttoaineveron CO₂-komponenttia lasketaan myöhemmin kehyskaudella.

Vuonna 2024 tulee voimaan neuvoston direktiiviin perustuva suurten konsernien täydennysvero. Täydennysveroa maksetaan ensimmäisen kerran v. 2026. Lisäksi yleisen kiinteistöveroprosentin alarajaa nostetaan 1,3 prosenttiin v. 2024 alkaen, mikä lisää kiinteistöverotuloja niissä 245 kunnassa, joissa yleinen kiinteistöveroprosentti on tällä hetkellä tätä alempi.

Taulukko 7. Keskeisten veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuositasolla, vuotuinen muutos, milj. euroa

	2024	2025	2026	2027
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-707	-647	-588	-588
Työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisia painottaen	-91	-91	-91	-91
Työtulovähennyksen lapsikorotuksen käyttöönotto		-90		
Työtulovähennyksen ikään perustuvan korotuksen uudelleenkohdentaminen	31			
Valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan voimassaolon jatkaminen	43			
Finanssialan bonusikäntöjen uudistaminen		30		
Matkakuluvähennyksen omavastuun nosto 900 euroon	29			
Kotitalousvähennyskokeilun jatko vuodella	-41			
Osakesäästötilin enimmäissäästö määrän nostaminen 100 000 euroon	-5	-5	-5	-5
Maatalouden tasevarauksen korottaminen 25 000 euroon	-9			7
Siirretään 10 prosentin alv-kantaan kuuluvat tuotteet ja palvelut (pl. sanoma- ja aikakauslehdet) 14 prosentin kantaan		205		
Siirretään inkontinenssisuojat, kuukautissuojat ja vaipat 14 prosentin alv-kantaan		-10		
Väkevien alkoholijuomien ja viinien alkoholiveron korotus	40			
Oluen alkoholiveron alennus	-25			
Tupakkaveron korotus			50	50
Virvoitusjuomaveron korotus		20	10	
Polttoaineverotuksen CO ₂ -komponentin keventäminen			-50	-50

	2024	2025	2026	2027
Jakeluelvoitteen nousun kompensoiminen				
polttoaineveron kevennyksellä	-156			
Ajoneuvoveron perusveron alennus		-50		
Vinjettimaksun käyttöönotto			15	
Perintöveron maksuajan pidennys 10 vuoteen	-20			
Väylämaksun puolituksen jatko	-36			
Suurten konsernien täydennysvero			20	
Kaivosmineraaliveron korotus			5	10

Verotulojen kehitys 2024—2027

Ansio- ja pääomatuloveron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin n. 5,7 % kehyskaudella. Nopeinta kasvu on v. 2024. Ansiotuloveroennuste perustuu ennusteisiin veronalaisten ansio- ja pääomatulojen kehityksestä. Palkkatulojen arvioidaan kasvavan v. 2024 4,1 % ja sen jälkeen keskimäärin 3,6 % vuodessa. Eläketulojen arvioidaan kasvavan 6,1 % v. 2024 ja sen jälkeen keskimäärin 3,3 % hidastuen kehyskauden loppua kohden. Pääomatulojen arvioidaan alenevan hieman (-1,0 %) v. 2024 ja sen jälkeen kasvavan keskimäärin 3,1 % vuodessa. Ansio- ja pääomatuloveron tuottoon vaikuttavat myös edellä esitetyt hallitusohjelman veromuutokset.

Yhteisöveron maksuunpanon mukaisen kokonaistuoton arvioidaan kasvavan v. 2024—2027 keskimäärin n. 5,9 % vuodessa. Yhteisöveron tuottoennuste pohjautuu kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämäennusteen kehitykseen. Yhteisöveron tuottoa kasvattaa kehyskaudella lisäksi mm. koneiden ja laitteiden kaksinkertaisen poisto-oikeuden päätyminen v. 2026.

Arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan v. 2024—2027 keskimäärin 3,7 %. Kasvuennuste perustuu pääosin kotitalouksien kulutusmenojen kehitykseen. Arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan kehyskaudella veropohjan mukaisesti. Arvonlisäverotuottoja kasvattaa vuodesta 2025 alkaen hallitusohjelman mukaiset verokantojen muutokset.

Valmisteverojen tuoton arvioidaan kokonaisuudessaan laskevan v. 2024—2027 keskimäärin 3,2 % vuodessa. Laskua selittää erityisesti energiaverotuottojen pieneneminen, joka on keskimäärin 5,3 % vuodessa. Valmisteverotuottoja alentaa verollisen kulutuksen väheneminen sekä energiaverotuksen osalta myös esimerkiksi kevyemmin verotettujen biopolttoaineiden osuuden kasvaminen.

Autoveron tuoton arvioidaan alenevan keskimäärin 19,5 % vuodessa. Autoveron tuoton alenemiseen vaikuttaa ennen kaikkea sähköautojen myyntiosuuden odotettu kasvu kehyskaudella. Autoveron määrä riippuu ajoneuvon yleisestä vähittäismyynti- ja hiilidioksidipäästöarvosta, jolloin vähäpäästöisten autojen myyntiosuuden kasvu pienentää keskimääräistä autoveroa.

Ajoneuvoveroon sisältyy hiilidioksidipäästöjen perusteella kannettava perusvero sekä käyttövoimaveron, jota kannetaan muilta kuin bensiinikäyttöisiltä henkilö- ja pakettiautoilta sekä kuorma-autoilta. Ajoneuvoveron tuoton arvioidaan alenevan keskimäärin 3,2 % vuodessa johtuen pitkälti autokannan keskimääräisen hiilidioksidipäästöarvon laskusta.

Arpajaisveroa kertyy pääasiassa yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista. Vuosina 2021—2023 voimassa olleen tilapäisen arpajaisverokannan alentamisen päätyessä arpajaisveron tuoton ennustetaan kasvavan n. 70 milj. euroa v. 2024 ja tuoton ennustetaan vastedes olevan keskimäärin 151 milj. euroa vuodessa v. 2024—2027.

Muut budjettitalouden tulot

Valtion saamien sekalaisten tulojen suurin yksittäinen erä on eläkemenojen rahoittamiseksi valtion eläkerahastosta tehtävät siirrot. Kehyskauden aikana siirrolla rahoitettava osuus eläkemenoista nousee 41 prosentista v. 2024 44 prosenttiin v. 2027 rahastolle asetetun rahastointitavoitteen täytyttyä.

Sekalaisiin tuloihin sisältyy EU:lta saatavat tulot. EU:n elpymisvälineestä oletetaan kertyvän tuloa vuosina 2024—2026 keskimäärin 0,5 mrd. euroa vuodessa, mikä on n. 0,2 mrd. euroa enemmän kuin edellisessä kehyspäätöksessä arvioitiin. Kasvu johtuu ajoitusmuutoksesta, sillä vuodelle 2024 on siirretty aiemmin vuodelle 2023 budjetoituja elpymisvälineen tuloja. Sekalaisten tulojen tuottoarvioon sisältyy myös hallitusohjelman mukainen liikennevirhemaksujen korotus 5 milj. eurolla vuodessa. Kokonaisuudessaan valtion sekalaiset tulot ovat vuosina 2024—2027 keskimäärin 6,2 mrd. euroa, mikä on 0,2 mrd. euroa enemmän kuin edellisessä kehyspäätöksessä.

Vuosina 2024—2027 valtion saamien osinkotulojen arvioidaan olevan 1 150 milj. euroa vuodessa. Osinkotulojen ja osakkeiden myyntitulojen tuloarvioon sisältyvät vuodesta 2024 alkaen lisäksi rahapelitoiminnan tuotot, joiden arvioidaan olevan 673 milj. euroa v. 2024 ja 682 milj. euroa siitä eteenpäin. Rahapelitoiminnan tulot budjetoitiin aiempina vuosina osaksi sekalaisia tuloja.

Taulukko 8. Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2023—2027, mrd. euroa

	2023	2024	2025	2026	2027	2024—2027 keskim. vuosimuutos, %
	budjetoitu					
Verotulot yhteensä	64,4	68,2	69,7	72,1	74,3	3,6
— ansio- ja pääomatuloverot	23,9	26,8	27,7	28,9	29,8	5,7
— yhteisövero	6	6,1	6,4	6,9	7,3	5,0
— arvonlisävero	22,2	22,9	23,8	24,7	25,7	3,7
— valmisteverot	7,4	7,1	6,8	6,7	6,5	-3,2
— muut verotulot	4,9	5,3	5,0	4,9	5	0,6
Sekalaiset tulot	6,6	6,5	6,0	6,1	6,0	-2,3
Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1,9	2,2	2,2	2,2	2,2	3,9
— Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1,6	1,8	1,8	1,8	1,8	3,1
Tulot yhteensä¹	73,0	77	78,1	80,5	82,5	3,1

¹⁾ Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

5.5. Valtion budjettitalouden tasapaino ja velka

Valtion budjettitalouden tasapaino ja velka

Valtion budjettitalouden alijäämän arvioidaan olevan 10,1 mrd. euroa v. 2024, mikä on 0,3 mrd. euroa vähemmän kuin vuodelle 2023 (ml. ensimmäinen lisätalousarvio) on budjetoitu. Vuosina 2024—2027 alijäämä on keskimäärin 9,8 mrd. euroa. Kevään teknisessä kehyspäätöksessä alijäämä oli keskimäärin 11,7 mrd. euroa, eli 1,9 mrd. euroa suurempi.

Viimeisen vuoden aikana yleinen korkotaso on noussut voimakkaasti, kun rahapolitiikkaa on kiristetty inflaatiokehityksen hillitsemiseksi. Inflaation hidastuessa korkojen nousun ennakoitaan pysähtyvän. Kevään tekniseen kehyspäättökseen verrattuna velanhoitomenot jäävät vuosittain n. 0,2—0,3 mrd. euroa aiemmin ennakoitua pienemmiksi. Tähän vaikuttaa aiempaa maltillisempi oletus pitkien korkojen kehityksestä sekä velanottotarpeen jääminen kehyskaudella keväällä ennakoitua pienemmäksi mm. hallitusohjelman säästötoimien myötä. Vuosittaisten korkomenojen arvioidaan olevan 3,2 mrd. euroa v. 2024—2026 ja 3,6 mrd. euroa v. 2027.

VM:n kesäkuussa julkistetussa suhdanne-ennusteessa pitkien korkojen arvioidaan säilyvän kehyskaudella lähes muuttumattomana hieman yli kolmessa prosentissa ja lyhyiden korkojen ennakoitaan puolestaan alenevan kehyskauden loppuun mennessä kahteen prosenttiin. Aiempaan tapaan valtion velanhoitomenot kuitenkin edelleen jatkavat kasvuaan, koska yleisen korkotason muutoksen vaikutukset välittyvät viiveellä.

Valtionvelan määrän arvioidaan olevan 162 mrd. euroa vuoden 2024 lopussa, mikä on 56 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelan määrän arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin 9,8 mrd. eurolla tai vajaalla 6 prosentilla vuodessa. Vuoden 2027 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 191 mrd. euroa, mikä on n. 59 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Taulukko 9. Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden tasapainosta vuosina 2023—2027, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	TA+LTA 2023	TAE 2024	2025	2026	2027
Budjettitalouden arvioidut tulot yhteensä ¹	73,0	77,0	78,1	80,5	82,5
Budjettitalouden arvioidut menot yhteensä, käyvin hinnoin ²	83,5	87,2	88,6	89,7	91,8
Arvio budjettitalouden tasapainosta	-10,4	-10,1	-10,5	-9,3	-9,3
Valtionvelka suhteessa BKT:hen, %	54½	56	57½	58	59

¹⁾ Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

²⁾ Menot on muutettu käypähintaiseksi valtiovarainministeriön valtionmenojen hintaindeksiennusteella, joka antaa suuntaa antavan arvion hintakehityksestä kehyskaudella.